

Hannu Hautala

KAKSI HANNUA – LUONNOLLISTA JA LUONNOTONTA

Journalismin päivät 2002

LAVASTUKSET ENNEN JA JÄLKEEN H-HETKEÄ

Tieto lisää tuskaa...

Mistään muusta valokuvauksen osa-alueesta ei ehkä ole puhuttu niin paljon kuin teemasta ”Digitaalisesti” käsitellyt luontokuvat. Ajan puutteessa en nyt määrittele, mikä on digiä, mikä muuta muokkausta. Asian määrittelijöitä on jopa enemmän kuin todellisia luontokuvaajia. Jätän moniselkoisen aihekentän edelleen heille.

Voi todeta, että kiinnostusta aiheeseen on uskomattoman laajasti. Tunteet vellovat syvänä ja ns. ”asiantuntijoita” on pilvin pimein.

Ainoa asia, jonka uskon jo kohtuullisesti tuntevani tästä aihepiiristä on totuus: Huonot kuvat eivät muutu hyviksi digitaalisestikaan. Eikä digiä ”hyödykseen” käyttävä kuvaaja tule pääsemään helpommalla, pikemminkin päinvastoin.

Siinäpä pääkohdat aatoksistani, jotka kuvaustilanteessa mylläävät mielessä vastustamattomasti.

Hiukan yleistäen luonnehtisin digitaalisesti käsitellyistä luontokuvista käytyä keskustelua: 10% asiaa, tietoa ja totuutta, toiset 10% suurta valehtelua, panetteluakin, pahansuopuutta, verhottua kateutta ja loput 80% yleistä mölinää. Kovimmin koliset tyhjät tynnyrit. On helppo havaita, että täydellinen tietämättömyys antaa hyvän pohjan esittää oman käsityksensä oman käsityksensä ainoana totuutena.

Hiukan taustaa

Tällä hetkellä on laajasti hyväksyttyä suorittaa kuvan sisältöön vaikuttavia toimenpiteitä ennen laukaisijan painallusta (ruokinta, haaskat, kasvillisuuden poisto, lisävaloa heijastimilla – salamavaloon suhtaudutaan edelleen kaksijakoisesti, osa hyväksyy, osa ei. Kannetaan keloja kuvaholleille, poistetaan turhat oksat, jne. jne.)

Näin tehtiin ennenkin ja tehdään yhä jatkuvasti, enemmän tai vähemmän yleisesti hyväksyen.

Jos haluaa parannellun hyvän kuvan, lähtökohtana on aina hyvä kuva. Hyviä valokuvia siis

tarvitaan edelleen, ei niiden ottamisen tarve ole kadonnut mihinkään. Digitaalinen muokkaajakin joutuu yhä edelleen olemaan metsässä hakemassa raaka-ainetta mahdollisiin muokattaviin kuviin. Kovin harva on sisäistänyt tämän totuuden. Ei joudakaan istumaan vain tietokoneen takana. Jatkovaa aikapulaa kokeva luonnonvalokuvaaja on yhä kiihtyvässä oravanpyörässä ajan suhteen.

Ehkä vielä hiukan selvennystä lähtökohtiini. Jos olisin harrastelijakuvaaja, niin luulen, että suhtautuisin koko kuvanmuokkaukseen aika paljon pysähtyneisyyden tapaan, eli jyrkän kielteisesti. Mutta ammattilaisena olen huomannut selkeästi, että kehityksen pyörään en minä eikä kukaan muukaan voi pysäyttää – sitä minä en edes halua, vaikka mahdollisesti olisi jostain siunaantunut sellaista valtaakin. Tästä vallan käytöstä on surullinen esimerkki Luontokuvaajien hallituksen yritykset kahlita luovuutta 2000-luvun alussa.

Nythän on niin, että kehitys, mikä ennen tapahtui kymmenessä vuodessa, tarvitsee vastaisuudessa vain viisi, kohta kaksi vuotta... ”Vesi nousee, aika loppuu”, tulee usein mieleen. Mikä ihme, jos silloin joku painaa kuuluisaa ns. paniikkinappulaa.

Missä nyt mennään?

Taas yleistäen käytettävän ajan puitteissa: Laajasti tuomittua on tällä hetkellä kuvan oton jälkeen tehdyt muutokset tietokoneella. On muistettava, että jo mv-kaudella muutoksia tehtiin suurennusvaiheessa: lisättiin taivaan sävyjä, oksia pois, jopa ylimäärät, kohteen sisältöä muuttavat linnut saatettiin rajata pois tai lisätä lentäviä jne. Tämä kaikki oli vain hyväksytyä, taitavaa vedostusta. Se oli työlästä, hidasta ja ammattitaitoa vaativaa.

Tänään tuo elämäämme yhä enemmän hallitseva tietokone on tehnyt kaiken helpommaksi. Liiankin helpoksiko? Uskotaan jopa, että nyt ei enää tarvita vilua, hikisiä kilometrejä, kärsivällistä odotusta ja hyvää onnea. Kaiken korvaa tietokone. Näin uskovia on hämmästyttävä määrä. Useimmille heille on yhteistä se, etteivät he koskaan edes ole vaeltaneetkaan niitä hikikilometrejä tosi kuvien saamiseksi.

Muutoksen vastustajat

Jo muinaisessa Roomassa Cicero valitteli muutosta ja sen mukanaan tuomaa arvojen hajaannusta.

Muutoksia vastustetaan aina, uuteen suhtaudutaan epäluulolla. Jos asia on itselle vieras, on helpointa vastustaa.

Edelläkävijän ja uudistajan tie ei ole koskaan helppo. Luontokuvassa on harvakseltaan uusien teiden avaajia. Perässäkulkijoita kyllä piisaa.

Miksi tein (teen) näin

Lyhyet lähtökohdat

- A) Olen valokuvaaja, joka kerää elämis- ja veromarkkansa kuvia myymällä. Töitä on yllin kyllin, liikaakin. Silti aina vähän ”pistää”, jos ulkomaiset kuvaajat kovin tunkevat reviirille = suomalaisille kuvamarkkinoille, vaikkapa kalentereihin.
- B) Olen jo varmaan osoittanut taitoni luonnonkuvaajana. En tee enkä tule tekemään kaavailemiani digitaalijuttuja osittaakseni olevani ”näin hyvä kuvaaja”. En yritä kilpailla ”salaan” rakennetuilla kuvilla muiden kuvien rinnalla kilpailuissa. Alan kilpailut., joissa manipulointi on sallittua, ovat asia erikseen. Julkaisutoiminnassa, eritoten mainosmaailmassa, on kuvien käyttö kovin vähän itsestäni ja aatoksistani kiinni. Kuva, ja vain kuvan sisältö ratkaisee.
- C) Kääkkä vai kehityksen kelkassa? Mielenkiintoinen kysymys. Kun on 61:n ja kuoleman välissä, on syytä panna vauhtia kieseihin. Jos meinaa ”hamuta uutta”, ei voi jäädä ”kun minä teen” -linjalle. On tehtävä heti. (Jos vuosia riittää, niin herra paratkoon uskon, että vieläkin tulee uutta. Ehkä entistä mielenkiintoisempaa).
- D) Huonot kuvat uuteen arvoon? Uskoakseni suurin ”tietämättömyys” digitaalisesti valmistetuista yhdistelmäkuvista on se, että luullaan ja uskotaan, että nyt huonotkin kuvat voidaan muokata hyviksi.

VÄÄRIN. Totaalisesti väärin.

Puhuen asiat selviävät, sanotaan. Uskon, ettei sittenkään ihan selviä. Toivottavasti huomaan tulevaisuudessa, että olin väärässä. Eli suomalaiset luontokuvaajat keskustelevat asiallisesti myös digin mahdollisuuksista

Ulkopuolisen silmissä minut on niin monen monta kertaa leimattu markkinavoimien nielaisemaksi. Mikäpä siinä. Nautiskelen ruuasta, otan mielelläni konjakin ja täydennän rakasta kirjastoani jne. Siihen tarvitaan rahaa..

Sitä varten myyn valokuviani .Hätkähdän aina, kun joku sanoo, että hän ja vain hän tekee valokuvausta luonnossa sydämellä. Etteikö kuvia myyvä voi kokea sydämen ääntä? Kovin paljon ja jatkuvasti rasitan sydäntäni pitkillä pohdiskeluilla siitä, miten saisin jostakin kuva-aiheesta uutta, parempaa, mieltäni kiehtovaa kuvamateriaalia. Kaupallisista aatoksista olen voinut pitkälti luopua, riittää, kun toimittaa tilatut, eri yhteyksiin halutut kuvat. Verottajahan rahat vain vie, jos yrittäisi rikastua kuvia ylettömästi myymällä. Silloin jäisivät rakastamani metsäkeikat paljon vähemmäksi..

Lähes jokainen enemmän tai vähemmän ammattimaisesti kuvaava on tietenkin aina huolissaan omasta nahastaan. Löytyykö juuri minun kuvilleni tilaa? Tämä on leimannut läpeensä lähes kaikkia tämänkin digikeskustelun kannanottoja. Siitä on minulla yhä paisuva, jo tosi iso leikekokoelma. Kuinka monella digikeskustelijalla onkaan oma lehmä ojassa? Mutta ne abstrahoidaan periaatteiksi ja yleisiksi totuuksiksi. Erityisen mielellään vedotaan tunteikkaasti luonnonsuojeluun.

Päätän lopuksi otsikon teemaan: ”Lavastukset ennen ja jälkeen H-hetkeä”. Lainaan pätkän arvostamani Lassi Kujalan Luontokuvaajien hallitukselle lähettämää muistiota.

=====

”Visuaalisuuden keinotekoiseen lisäämiseen pyritään monin tavoin. Näistä keinoista vain tämä kuvan oton jälkeen tapahtuva muokkaus on nostettu esille ja sitä pelätään tällä hetkellä eniten. Haluan korostaa että muokkausta tapahtuu tietenkin sekä ennen valotusta että valotuksen jälkeen.

Kaikille näille asioille on yhteisenä piirteenä kuvaajan pyrkimys lisätä otoksensa sekä visuaalisia että muita kuvallisia arvoja. Jokainen tietää mitä kaikkia valmisteluja itse on tehnyt ennen kuvan ottamista”.

=====

Menestykseen ei tarvita kuin viittä asiaa, joista ensimmäinen on pysyvä ja uusiutuva halu muutokseen. Toiseksi on uskottava omiin mahdollisuuksiin ja kolmanneksi oltava nöyrä tosiasioiden edessä. Neljänneksi tarvitaan uskallusta korjata omat virheensä ja parantaa erinomaisuuksiaan. Viidenneksi on oltava kyky tehdä työtä kärsivällisesti päivästä päivään. Tätä rulettia pitää sitten pyörittää koko ajan alusta loppuun uudelleen ja uudelleen.

Kurkistan tämän päivän puheenvuorossa tulevaisuuteen. Tulevaisuudessa on varmasti myös sellaista, mitä en vielä edes osaa aavistaa.

On ehkä hyvää henkistä evästä yrittää saada tietoa ja oppia niistäkin.

Kuka ja miten näitä tulevaisuuden mahdollisuuksia käyteelee – sehän on jokaisen oma valinta. Itse en koskaan tule siirtymään digikameraan, sen sijaan painotöissä otan mielelläni uusimman tekniikan tarjoamat mahdollisuudet puntariin ja kokeilen. Usein vasta vähän pidempi aika arvottaa ne.

Edelleen uskon, että johonkin vanhaan niittaantuminen on vaarallista – siitä alkaa kalkkeutuminen.

Huonot edelleen huonoja

On olemassa melko yleinen harha, että nyt huonot kuvat ovatkin täyttä tavaraa, sen kun vaan vähän tietokoneella käsittelee. Vaan kun eivät ole, aihe on sittenkin A ja O. Eli aihe kuvassa, ja se, kuinka hyvin se on onnistuttu kuvaamaan, se on edelleen ainoa mahdollisuus hyvään kuvaan.

Mutta jos kaksi hyvää kuvaa yhdistetään, voidaan ehkä olla uusissa mahdollisuuksissa. Uusi sanoma ja sisältö kuvalla. Parempi? Harvoin, joskus kyllä.

Epilogi

Seison rattailla, nautin kiesien vauhdin hurmasta. Jossakin mutkan takana, vielä näkymättömissä, on maali. Päästän ohjaksen löysälle, tunne, että kiesit menevät yhä lujempaa. Ohitan maalin jo mieleessään tavoittaneita. Mutta jatkan, kun jaksan. Siinä huumassa muistuu mieleen eräitä viisaita lausahduksia. Lainaan niitä lopuksi. ”Tärkeää on vain, että saan valokuvaajana toteuttaa syvimpiä halujani” (LK 3/96, HW). Tai sekin: ”Ehkäpä muillakin kuin vain minulla on ”visioita” siitä, miltä luonto voi tuntua tai näyttää, kun jähmettyneet asenteet ja järjen tiukka kontrolli aisteista joskus hellittävät” (LK 3/97, EM).

”Kaikki on ennalta sanottua ja kuultua”, sanoi jo Valeri-vainaa.

Vaan sanonpa lopuksi vielä: ”Taiteen ytimessä tärkeää on mielikuviutus”.

Lähteet:

- Luonnonkuvaaja 2/89, Hannu Hautala: Riekko lensi ”läpi” etsinkuvan.
- Luonnonkuvaaja 3/96, Heikki Willamo: Olen löytänyt paikkani.
- Luonnonkuvaaja 3/96, Erkki Santamala: Luonnonkuvaaja. Nyt (pääkirjoitus).
- Luonnonkuvaaja 3/97, Eero Murtomäki: Konnia vai sankareita
- Musta Taide 2001, Juha Suonpää: Luontokuvan totuuden hetki.
- Journalismin kritiikin vuosikirja 2001, Hannu Vanhanen: Hannu Hautala kääntää kuvaajaliivinsä.

Keskusteluja eri luontokuvaajien kanssa 1950-luvun puolivälistä alkaen.

PÄIVITYS 23.3.06

Edellä olevan kirjoitin melko tarkalleen neljä vuotta sitten. Kohderyhmänä toimittajat, taittajat ja lehtivalokuvaajat Journalismin päivillä. Luin nyt ja hämmästelin: Kovin vähän on edellä olevaan lisättävää.

Kuusamo 23.3.06

Hannu Hautala

Eläkeläinen, luonnonvalokuvaaja, fil.tri h.c.